

Vragen en Korte Mededeelingen.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 21 November 1903 hield de „A. E. C.” hare 29ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te acht uur, in „Zeemanshoop”. Aanwezig 12 leden. De heeren Snijder, Heimans, Jaspers en Bouman zijn met kennisgeving afwezig.

De heer Mac Gillavry toont eenige exemplaren van *Phyllobius argentatus* L., eene gewone snuitkeversoort, waarvan echter één voorwerp kaken bezit, welke verscheidene malen de normale afmetingen hebben¹⁾. Verder doet spreker eenige mededeelingen over vlinders in ruststand, in aansluiting aan de onderzoekingen van den voorzitter. Vervolgens brengt hij nog eenige wilgengallen ter tafel en een duizendpoot, die bij zijn leven in het donker lichtgevend was. Van eenige *Geophilus*-soorten is dit trouwens meer waargenomen; *G. electricus* en *phosphoreus* heeten er naar.

De heer Leefmans deelt het een en ander mede over de (soms uitstulpbare) halsklier der rupsen, welke vooral aan opgeblazen voorwerpen duidelijk valt waar te nemen.

De heer Roelofs spreekt over wantsen, die hare jongen bewaken, en over het in huis en buitenshuis voorkomen van *Reduvius personatus* L.; hij vertoont exemplaren van *Haematopinus urius* Nitzsch, de zeer groote luis van het varken, van *Ranatra linearis* L., bij Amsterdam gevangen, en levende larven van *Cetonia floridola* Hrbst., uit een nest van *Formica rufa* L. te voorschijn gebracht.

De heer Polak laat enorm groote Phasmiden-eieren zien, van Nieuw-Guinea afkomstig. Hij vermeldt voorts, dat hij op 18 November nog een levend voorwerp van *Locusta viridissima* L. bezat, dat hij heden eene sluipwesp, *Philomastix lapidator* Gr., uit eene pop van *Papilio machaon* L. verkreeg, dus op een zeer abnormaal tijdstip, en laat ten slotte een exemplaar van *Cossus cossus* L. zien, dat als vlinder nog steeds den rupsenkop met zich draagt.

De heer Docters van Leeuwen vertoont eikentakken, van welke het St. Janslot witbont is, terwijl het voorjaarslot groen is. *Circulans*-gallen hierop waren mede witbont, alhoewel ze veel vroeger aanwezig waren dan het St. Janslot. Spreker doet verder mededeelingen over de generatiewisseling bij *Cynips*-soorten en vertoont verschillende belangrijke objecten, hierop betrekking hebbend.

De heer Oudemans vertoont vooreerst een cocon van *Clavellaria amerinae* L., verlaten door 29 exemplaren eener kleine sluipwesp (Ichneumonide): *Holocremnus tarsator* Thms. Vervolgens een dergelijken cocon, verlaten door 2 veel grootere exemplaren van denzelfden parasiet en bovendien door 12 exemplaren van eene andere sluipwesp, ook eene Ichneumonide: *Mesochorus vittator* Zett. Hier is dus eene larve door twee verschillende sluipwespen bezet geworden, iets dat zeer zelden voorkomt.

De mogelijkheid, dat een der parasieten er een van den tweeden graad zou kunnen zijn, is in dit geval uitgesloten. Beide behoren tot de *Ophionoidae*. Hierna laat spreker kleinste zien van *Eumenes pomiformis* Rossi, met den daaruit voortgekomen parasiet *Osprynchotus macrobotus* Gr., en eindelijk een exemplaar eener groote *Raphidia*-soort, te Putten (G.) gevangen.

Op Zaterdag 16 Januari 1904 hield de „A. E. C.” hare 30ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in „Zeemanshoop”. Aanwezig 11 leden. De heer Polak is met kennisgeving afwezig.

De heer de Meijere doet eenige mededeelingen betreffende de biologie van *Braula coeca* Nizsch, de z. g. „Bijenuis”, en dat wel naar aanleiding van de nieuwere waarnemingen van Losy. Deze bevond, dat genoemd ongeveugeld Dipteron inzonderheid leeft op de koninginnen der honingbijen, niet, zooals overal vermeld wordt, op de darren. Wel gaat zij soms op de werksters en wellicht ook op de darren over, doch de koninginnen zijn haar eigenlijk woondier.

¹⁾ Nader onderzoek door Dr. Everts bracht aan het licht, dat men te doen had met kaken, welke normaal aan de pop voorkomen en dienen, om den cocon open te bijten, doch daarna afvallen. In dit bijzonder geval waren die organen aan de imago verbonden gebleven.

Verder, dat zij zich voornamelijk voedt met het speekse der koninginnen en dat de monddeelen in verband daar mede een specialen bouw vertoonen. Of *Braula coeca* in Nederland voorkomt, is nog onzeker. Vermoedelijk is dit wel het geval, doch waarnemingen daaromtrent zijn in elk geval niet openbaar gemaakt. Vervolgens deelt de heer de Meijere de uitkomsten mede van zijn onderzoek aan vier Hymenoptera, alle door Conopiden bewoond en hem welwillend ter onderzoek afgestaan uit de verzamelingen van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden door den heer C. Ritsema Czn. De Hymenoptera waren: een *Odynerus*, een *Anthrena*, een *Xylocopa* en een *Megachile*. De Conopiden-puparia uit de tweede en derde soort konden herkend worden als behoorende respectievelijk tot de genera *Zodion* en *Physocephala*. Dan vertoont dezelfde spreker eenige exemplaren der zeldzame *Dalmannia punctata* Fabr., ook eene Conopide, tot nog toe slechts bij Arnhem en Oosterbeek waargenomen, doch in 1903 in aantal door hem aangetroffen te Houthem in Zuid-Limburg. Bij welk Hymenopteron deze vlieg parasiteert, is nog onbekend. Ten slotte laat spreker nog eenige uitersten zien, wat betreft de afmetingen, welke enkele Diptera kunnen bereiken. Naar schatting was van sommige der gedemonsteerde soorten de massa der grootste exemplaren wel achtmaal grooter dan van de kleinste.

De heer Mac Gillavry toonde een nestje in een rietstoppel, waaruit zich een aantal kleine graafwespen ontwikkelden. Verder eene sluipwesp, die eene *Chimabacche*-rups geïnfecteerd had.

De heer Ruys vertoont eenige entomologische utensiliën, die zeer practisch in het gebruik bleken te zijn en geleverd werden door Ortner te Weenen.

De heer Bouman laat afwijkende exemplaren van verschillende vlinders zien, o. a. een *Agrotis promba* L. van slechts 43 mm. vlucht, een zeer donker getint wijfje van *Lymantria dispar* L., een bijna zwart voorwerp van *Hadena monoglypha* Hufn. enz.

De heer Oudemans vertelt een en ander over de in Nederland voorkomende rietvlinders, zoowel over de levenswijze van larven en imagines, als over de wijze, om de dieren machtig te worden, te kweken enz. Inlandsche exemplaren van alle inlandsche soorten der genera *Nonagria*, *Coenobia*, *Senta*, *Meliana*, *Tapinostola* en *Calamia* worden ter bezichtiging gesteld, sommige, zooals *Senta (maritima)* Tausch., met fraaie variëteiten. Het groote genus *Leucania* zal later afzonderlijk worden besproken.

Rotterdamsche Natuurhistorische Club.

Vergadering 27 October 1903 in de Diergaarde.

Nadat de vergadering door den voorzitter, den heer Haverhorst, is geopend, deelt de heer Jansen iets mede omtrent het geslacht *Sinapis*. Na de plaats besproken te hebben, welke dit geslacht onder de Cruciferen inneemt, vertoont hij *Sinapis arvensis*, L. met de variëteiten: *orientalis* Koch en *d'retrohispidata* Lam, benevens een ex. dat *kleverig* behaard was. Ook wordt rondgegeven *Sinapis alba* L., benevens een ex. dat het midden houdt tusschen *S. arvensis* L. en *S. alba* L. Naar bladvorm en habitus behoort het tot *S. arvensis* L.; doch de hawen vertoonen merkwaardige afwijkingen. Ze zijn lang gerek, vertoonen duidelijk 3 nerven, zijn kaal en hebben een platten, duidelijk gevleugelden en sabelvormig gekromden snavel. De plant doet dus denken aan een bastaard tusschen *S. arvensis* en *S. alba*.

Daarop gaan rond eenige ex. van *S. arvensis* L. aangetast door *Albugo candida*, de bekende wierzwam, die op de bladen een wit poeder doet verschijnen, en oorzaak is, dat de bloemen zich monstreuus ontwikkelen en vlezige bloemen kelkbladen krijgen.

Ten slotte circuleert een ex. van *S. dissecta* Lag, uit Zuid-Europa, een pothoofdplant, dezen zomer voor de tweede maal in ons land gevonden. (Rotterdam.)

De heer Lindemans laat een serie zien van *Attacus Orizaba*, uit Mexico, behoorende tot de fam. der Bombycidae, door spr. uit de eieren gekweekt op *Syringa vulgaris* L. Het is hem gebleken, dat deze soort zeer goed tegen ons klimaat bestand is, daar van de twaalf eieren negen vlinders verkregen werden.

De heer Dr. van der Hoeven vertelt, naar aanleiding van een meegebracht levend ex., een en ander over den *think*, *Scinus vulgaris*, een in N. Afrika (Algiers, Tunis) veelvuldig voorkomende hagedissoort, waarvan vroeger bijna alle

lichaamsdeelen, gedroogd of gestampt, onfeilbare geneesmiddelen heetten te zijn tegen alle mogelijke kwalen.

De heer Haverhorst brengt ter tafel een ex. van *Deilephila euphorbiae* L. met afwijkend gevormde voorvleugels. Deze hadden tengevolge van een inbuiging der achterrandsaderen bij het levende dier in den rusttoestand beide een zeer schuine, dakvormige ligging. Ook doet spr. eenige mededeelingen omtrent den levensduur van geïnfecteerde rupsen na het uitkomen der sluipwespen. Uit deze mededeelingen blijkt, dat de gewone rupsen in sommige gevallen aanmerkelijk langer nog in het leven kunnen blijven, dan men gewoonlijk aanneemt.

De heer Wachter toont eenige soorten van het geslacht *Corydalis*. Nadat hij heeft gewezen op den bijzonder bouw der bloemen, en de redenen heeft medegedeeld, waarom men tegenwoordig veel de Fumariaceën met de Papaveraceën tot ééne familie vereenigt, laat hij rondgaan: *Corydalis cava* Schroeg et Körte (van Leiden en Cornjvm) *C. solida* Smith, waarvan ook de var. *B. integrata*, F. Schultz (Haagsche Bosch, April 1900). Deze var. die zich voornamelijk onderscheidt door de niet-ingesneden schutblaadjes, is in vroegere jaren slechts driemaal in ons land gevonden.

C. intermedia P. M. E. (= *C. fabacea* Aers) van Kitzbühel, *C. pumila* Rehb, uit Hanau, *C. lutea* D. C. van de St. Maartenskerk te Tiel en van Kesteren, waar zij niet aan een muur maar aan den spoorlijn groeide, *C. ochroleuca* Koch, door de H.H. Stomps en Terwen in 1902 gevonden op een muur te Slenaken, de tweede inlandsche vindplaats. (Door de doffe, korrelig ruwe, van een aangedrukt, gaafrandig aanhangsel voorziene zaden is deze soort gemakkelijk te onderscheiden oan *C. lutea* D. C., die volgens den Prodomus verscheidene malen op dezelfde plaats is gezameld), *C. ochroleuca* Koch var. *umbrosa* (Fiume) en *C. clavienlate* D. C.

G. VAN ROON, }
W. H. WACHTER, } *Secr.*

Ruilaanbod.

Gevraagd: *Panicum sanguinale* L., *Setaria verticillata* L., *Alopecurus fulvus* L., *Ammophila baltica*, *Bromus hordeaceus* L., *Triticum junceum* L., *Agrostis alba* L. var. *Maritima* G. Mey. *Glyceria maritima* Met K., *Glyceria distans* Whenbyl *Carex glauca* Scop., *Carex vulgaris* Fries., *Care distans* L., *Atriplex rosea* L., *Verbascum Blattaria* L., *Verbascum phlomoïdes* L., *Verbascum Lychnitis* L., benevens Gramineëen en Cyperaceëen uit verschillende deelen des lands (ook de algemeene).

In ruil voor: *Carex strigosa* Huds., *Phalaris minor* Retz., *Panicum capillare* L., *Bromus unioloides* HBK., *Aegilops cylindrica* Host., *Atriplex tataricam* L., *Amaranthus albus* L., *Glaucium corniculatna* Cest., *Draba muralis* L., *Rapistrum rugosum* Berger., *Euclidium syriacum* R. Br., *Potentilla intermedia* L., *Melilotus parviflorus* Desf., *Vicia pannonica* media Hers., *Plantago arenaria* W.K., *Salpichroa rhombifida* Miers.

JANSEN en WACHTER.
Jac. Catsstraat 39.

Rotterdam.

Terrarium.

1e. Kunnen de planten en dieren de winter zonder bezwaar buiten in het terrarium doorbrengen, of moeten zij dan naar eene warmere plaats? Het zijn allemaal inheemsche planten en dieren.

2e. Kunnen de gewone hagedissen óók in een vochtig terrarium leven? Of moet daarvoor juist duingrond in het terrarium gedaan worden.

Het terrarium is 1 □ M. groot.

Jo. v. D. M.

1e. Als u het terrarium nu nog niet hebt ontruimd, planten en dieren of in de warmte, of in de koude hebt gebracht, zoodat ze inslapen ('t laatste is 't beste), moest u ze maar laten waar ze zijn. Er is dan niets meer te bederven, tenzij er nog zeer strenge vorst mocht komen.

2e. Gewone hagedissen gaan in een vochtig terrarium stellig te gronde. Duinzand is niet noodzakelijk, als 't maar droog zand is. Vooral veel zon en veel voedsel, vliegen, muggen, spinnen, als de hagedissen ze willen aannemen: meelwormen. Elken dag een vingerhoed met water is voldoende.

H.

Aan de Haagsche lezers van „De Levende Natuur“.

Het Bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage der Nederl. Natuurk. Vereeniging, van meening zijnde, dat het aantal leden dier afdeeling in verhouding tot den omvang van de beoefening der Natuurlijke Historie te 's-Gravenhage te gering is, richt zich hierbij tot de Haagsche lezers van dit Tijdschrift met de opwekking, om kennis te nemen van de werkzaamheid dier afdeeling, waarvan de bloei door een uitbreiding van het ledental zeer zeker verhoogd zou kunnen worden. De kosten van het lidmaatschap zijn gering (f2.— 's jaars), daarvoor ontvangt men het Maandblad der Ned. Natuurhist. Vereeniging; de vergaderingen worden eenmaal per maand des Zaterdagavonds gehouden.

Ter aanmelding voor het lidmaatschap, ter verzoek om introductie of ter nadere inlichting wende men zich tot een der bestuursleden, bij voorkeur tot den derden ondergeteekende.

Het Bestuur: H. W. v. d. Weele, Scheveningen, 1e Pres.; H. W. M. Roelants, Hilversum, 2e Pres.; H. R. Hoogenraad, Rijswijk, 1e Secr.; H. ter Meulen, Nassau Dillenburgstr. 47, 2e Secr.; A. Snijder Jr., Kepplerstraat 132, Penningm.

Rivierkreeft.

Naar aanleiding van een verzoek om inlichting betreffende de verspreiding der „rivierkreeft“ in ons land, kan ik u nog mededeelen, dat het Leidsche Museum van Natuurl. Historie een paar exemplaren bezit, mij in den zomer van 1890 toegezonden door den Heer D. L. Uyttenbogaart te Tiel en door hem gevangen in de Linge (bij de groote brug), waar zij toen niet zeldzaam schenen te zijn. Van belang zou het zijn te weten, of de rivierkreeft daar nog leeft, dan of zij ook daar, evenals op zoovele andere plaatsen in ons land, nagenoeg geheel verdwenen zijn; in de Beek bij Angerlo (de opgave in Hoek's „Crustacea Neerlandia“ is van mij afkomstig) waren zij een veertig jaren geleden zoo talrijk, dat bij een daar wonend familielid soms een schotel vol dezer dieren 's avonds op tafel kwam. Thans vindt men er geen enkel exemplaar meer en een poging, een paar jaren geleden door mij gedaan, om ze weer te pooten, is mislukt.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om de aandacht der natuurliefhebbers te vestigen op een zoetwater krabje *Pilumnus tridentatus*, waarvan mij onlangs een exemplaar gebracht werd uit het Brasemermeer (zie maandblad der Natuurk. Ver. No. 2° 10, p. 40). Dit diertje, in 1875 't eerst door Maitland in de brakke wateren bij Amsterdam aange troffen, schijnt zich langzamerhand in het zoete water te verspreiden en komt misschien reeds meer voor, dan wij weten. Het is een interessante vorm, die alleen in onland is gevonden en vroeger beschouwd werd als verwant te zijn met de in zee levende *Pilumnus tirtellus*, waarop het trouwens weinig lijkt; later heeft onze bekende Carcinoloog Dr. de Man gemeend het diertje te moeten brengen onder het geslacht *Heteropanoper* (zie Notes from the Leiden Museum, vol. XIV, p. 228, pl. VII, fig. 1).

Leiden.

R. HORST SR.

Gaarne deel ik u mede, dat ik uit den Ouden IJsel (bij Gendringen) herhaaldelijk met een vischnet (zegen) o.a. ook kreeften heb zien ophalen. In den regel werden ze dadelijk weer in 't water geworpen; soms ook liet men ze eenvoudig op den wal liggen, waar de jongens zich er mee vermaakten. Een enkele maal werden ze door visschers meegenomen, om gekookt te worden.

Amsterdam.

JOH. ROMP.

Adderstatistiek. (Zie blz. 231.)

Op uw verzoek 't volgende:

- 1e. Zelf adder in vrijheid aangetroffen, Zitterheide, in Mei.
- 2e. Boschmieren (roode) komen voor in 't Asserbosch, geen kwartier verwijderd van bovengenoemd deel der heide.
- 3e. Leerlingen vertellen mij, dat daar ook egels voorkomen, dat zelf niet gezien.
- 4e. Voor zoover ik weet geen gladde slang in die buurt.
- 5e. Van vergiftiging niet gehoord.

Assen.

A. VAN ANDEL.